

Are You Willing to Listen? The Challenge of Receiving Rebuke

שיעורים בשערי תשובה לר' יונה זצ"ל – שיעור ב' [שער שני]
חודש אלול, תשע"ה - ק"ק בני ישורון

1) מסכת ערכין דף טז:

תניא, א"ר טרפון: תמה אני אם יש בדור הזה שמקבל תוכחה, אם אמר לו טול קיסם מבין עיניך, אמר לו טול קורה מבין עיניך.

2) שערי תשובה לרבינו יונה זצ"ל

שער שני – להורות הדרכים שיתעורר האדם בהן לשוב אל השם [ל"ד סימנים]

3) מסכת ערובין דף נד.

א"ל שמואל לרב יהודה שיננא! חטוף ואכול חטוף ואישתי דעלמא דאזלינן מיניה כהלולא דמי.

4) שערי תשובה – שער שני, סי' י (רבינו יונה זצ"ל)

הדרך השלישית

י) כאשר ישמע מוסר החכמים והמוכיחים יקשיב וישמע ויכנע ויחזור בתשובה. ויקבל בלבו כל דברי התוכחות, ושלא יגרע דבר מדבריהם...

5) דברים (ראה) – פרק יא, פסוק כו

ראה אנכי נתן לפניכם היום בְּרָכָה וּקְלָלָה.

6) אבן עזרא (שם)

ראה - לכל אחד ידבר:

7) שערי תשובה – שער שני, סי' י (רבינו יונה זצ"ל)

והנה האיש הזה ברגע קטן יצא מאפלה לאור גדול, כי עת אשר יאזין ויסכית ולבבו יבין ושב ויקבל ביום שמעו דברי המוכיח, ויקיים עליו להיותו עושה ככל אשר יורוהו תופשי התורה מן היום ההוא ומעלה, להזהר כאשר יזהירו יודעי בינה לעתים, עלתה בידו התשובה ונהפך לאיש אחר. ומעת אשר קבל כזאת במחשבתו וגמר עליו ככה בלבבו, קנה לנפשו זכות ושכר על כל המצות והמוסרים, ואשריו כי צדק נפשו בשעה קלה! וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (מכילתא בא, יב כח. שמות יב, כח): "וילכו ויעשו בני ישראל", וכי מיד עשו? והלא לא עשו עד ארבעה עשר לחדש? אלא כיון שקבלו עליהם לעשות מעלה עליהם הכתוב כאילו עשו מיד. ואמרו (אבות דרבי נתן פרק כב): כל שמעשיו מרובים מחכמתו מתקיימת. שנאמר (שמות כד, ז): "נעשה ונשמע - ביאור הדבר, כי האיש אשר קבל על נפשו בלב נאמן לשמור ולעשות על פי התורה אשר יורוהו ועל פי המשפט אשר יאמרו לו היושבים על המשפט, יש בידו מן היום הזה שכר על כל המצות, על אשר שמעה

אזנו מדברי התורה ותבן להם, ועל הדברים אשר לא גלו אזנו עליהם, עדנה וצדק לבש, וקנה זכות על הנגלות אליו ועל כל נעלם מעיניו...

8) דברים (ראה) – פרק יא, פסוק כז-כח (ע"פ ר' שלמה זלמן אוירבאך זצ"ל)¹

אֶת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹת ד' אֱלֹקֵיכֶם אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם. וְהִקְלָלָה אִם לֹא תִשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹת ד' אֱלֹקֵיכֶם וְסָרְתֶם מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם לָלֶכֶת אַחֲרֵי אֱלֹקִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא יִדְעֶתֶם.

9) תהלים – פרק נא, פסוקים א-ב (ע"פ הספר עבודת עבודה [טאהש] עמ' רנז

לְמַנְצֵחַ מִזְמוֹר לְדָוִד. בָּבוֹא אֵלָיו נָתַן הַנְּבִיא כְּאֲשֶׁר בָּא אֶל בֵּית שֹׁבַע.

10) אגרות משה – אורח חיים, חלק א, סימן צו (ר' משה פיינשטיין זצ"ל)

נהנתי מאד אשר מע"כ נזדרז לקיים מצות תוכחה לפי דעתו ותשואות חן חן למע"כ וח"ו לי להקפיד בזה, ואי"ה בלא נדר לא אסע עוד משעת הדלקת הנרות בקאר אף שאין בזה שמץ איסור אף לא משום מראית העין.

11) שערי תשובה – שער שני, סי' יא-יב (רבינו יונה זצ"ל)

יא) ואשר לא יתעורר לקול המוכיחים, כפל עונו, כי הזהירוהו והקשה את לבו ולא נזהר...

יב) עוד אמר שלמה עליו השלום (משלי טו, ל - לא): "מְאֹרַ עֵינַיִם יִשְׁמַח לֵב שְׂמוּעָה טוֹבָה תִּדְוֶשֶׁן עֵצִים. אֵזֶן שְׂמַעַת תּוֹכַחַת חַיִּים בְּקֶרֶב חֲכָמִים תִּלְוֶינָה. וַיֵּשׁ לְכָל חָכֵם לֵב לְדַעַת, כִּי לֹא יִתְכַן שַׁחֲבַר שְׁלֹמֹה עָלָיו הַשְּׁלֹמֹה דְּבָרִים בְּטָלִים כְּאִלֵּה חֲנֹם בְּתוֹךְ דְּבָרֵי הַמוֹסֵר וִירָאֵת ה', בְּשִׁכְבֵּר הַעִיד עָלָיו הַכְּתוּב (מְלָכִים א, ה, יא): "וַיִּחְכַּם מְכָל הָאָדָם". אִכֵּן זֶה פֶּשֶׁר הַדָּבָר: "מְאֹרַ עֵינַיִם יִשְׁמַח לֵב", הַעֵין אֲבָר נִכְבַּד מְאֹד, כִּי יִרְאוּ בָהּ אֶת הַמְּאֹרֹת הַמְּשֻׁמָּחִים אֶת הַלֵּב, וְנִכְבְּדָה מִמֶּנּוּ הָאֵזֶן, כִּי יִשְׁמְעוּ בָהּ שְׂמוּעָה טוֹבָה הַמְּדַשְּׁנָת אֶת הָעֵצִים שֶׁאֵין בּוֹ הַהֲרַגְשָׁה וְלֹא יִדְוֶשֶׁן בְּמְאֹרַ עֵינַיִם בְּלִתֵּי בְּתַעֲנוּג יֵתֵר, וְכֵן אִמְרוּ זְכוֹרֹנִם לְבִרְכָה (בְּבֵא קֵמָא פַּה ב): כִּי הָאֵזֶן נִכְבְּדַת מִשְׁאֵר הָאֲבָרִים, שֶׁאִם סִימָא אֶת עֵינֵינוּ נֹתֵן לוֹ דְּמֵי עֵינוּ, חֲרָשׁוּ - נֹתֵן לוֹ דְּמֵי כּוֹלוֹ. וְהֵן הָאָדָם חַיִּיב לְעִבּוֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּאֲבָרָיו וַיִּצְוּרָיו כֻּלָּם, כִּי לְעִבּוּדָתוֹ יִצְרֹם... וְאִמְרוּ רְבוּתֵינוּ זְכוֹרֹנִם לְבִרְכָה (שְׁמוֹת רַבָּה יֵתֵרוֹ סוּף פֶּרֶשָׁה כו): נֶפֶל אָדָם מִן הַגִּג וְנִשְׁבְּרוּ אֲבָרָיו, צְרִיךְ רְטִיָּה וְתַחֲבוּשֶׁת עַל כָּל אֲבָר מִאֲבָרָיו וְעֵצִים מִעֲצָמָיו. וְהַחוּטָא אֲשֶׁר חֲטָא בְּכָל אֲבָרָיו וְנִחְשַׁב כְּאִילוֹ רַבְתָּה מִכָּה בְּאֲבָרָיו כֻּלָּם מִכָּף רַגְלוֹ וְעַד קִדְקָדוֹ, שְׁנֵאמַר (ישעיה א, ו): "מִכָּפָּ רָגְלָ וְעַד רֵאשִׁית אֵינָן בּוֹ מִתָּם", וְהֵנָּה הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא מִרְפָּא כָּל אֲבָרָיו בְּרְטִיָּה אַחַת, וְהִיא שְׂמִיעַת הָאֵזֶן, שְׁנֵאמַר (ישעיה נה, ג): "הִטּוּ אַזְנוֹתְכֶם וּלְכוּ אֵלָי, שְׁמְעוּ וְתַחֲי נַפְשְׁכֶם".

¹ עיין בספר פנינים משלחן גבוה – פרשת ראה, עמ' קב